

16. SAMOADJUNGOVANÉ OPERÁTORY A JEJICH VLASTNÍ ČÍSLA A VEKTORY

Jan Paseka

Masarykova univerzita Brno

30. dubna 2020

Abstrakt

V této kapitole budeme pokračovat ve studiu struktury lineárních operátorů na konečně rozměrných vektorových prostorech se skalárním součinem. Zavedeme pojem *adjungovaného zobrazení a samoadjungovaného lineárního operátoru* a podíváme se na jeho diagonalizovatelnost.

Abstrakt

V této kapitole budeme pokračovat ve studiu struktury lineárních operátorů na konečně rozměrných vektorových prostorech se skalárním součinem. Zavedeme pojem *adjungovaného zobrazení a samoadjungovaného lineárního operátoru* a podíváme se na jeho diagonalizovatelnost.

V celé této kapitole bude V buď reálný nebo komplexní vektorový prostor, tj. pole skalárů je $\mathbb{K} = \mathbb{R}$ nebo $\mathbb{K} = \mathbb{C}$.

Obsah přednášky I

- ▶ Samoadjungované operátory
  - ▶ Adjungované zobrazení a samoadjungované operátory.
  - ▶ Vlastní vektory a vlastní čísla samoadjungovaných operátorů.
  - ▶ Věta o spektrálním rozkladu a její důsledky.

Obsah přednášky I

- ▶ Samoadjungované operátory
  - ▶ Adjungované zobrazení a samoadjungované operátory.
  - ▶ Vlastní vektory a vlastní čísla samoadjungovaných operátorů.
  - ▶ Věta o spektrálním rozkladu a její důsledky.
- ▶ Rozklady matic
  - ▶ Singulární rozklad matic.
  - ▶ Pseudoinverzní matice.

Samoadjungované operátory I

Motivace 1: **Vlastní vektory a vlastní čísla symetrické matice**

$$\begin{pmatrix} 1 & -1 \\ -1 & 2 \end{pmatrix}.$$

$$\begin{aligned} |A - \lambda E| &= (1 - \lambda)(2 - \lambda) = \lambda^2 - 3\lambda + 1 \\ &= \left(\lambda - \frac{3+\sqrt{5}}{2}\right)\left(\lambda - \frac{3-\sqrt{5}}{2}\right) = 0 \end{aligned}$$

Samoadjungované operátory I

Motivace 1: **Vlastní vektory a vlastní čísla symetrické matice**

$$\begin{pmatrix} 1 & -1 \\ -1 & 2 \end{pmatrix}.$$

$$\begin{aligned} |A - \lambda E| &= (1 - \lambda)(2 - \lambda) = \lambda^2 - 3\lambda + 1 \\ &= \left(\lambda - \frac{3+\sqrt{5}}{2}\right)\left(\lambda - \frac{3-\sqrt{5}}{2}\right) = 0 \end{aligned}$$

Vlastní čísla jsou $\lambda_1 = \frac{3+\sqrt{5}}{2}$ a $\lambda_2 = \frac{3-\sqrt{5}}{2}$.

Pro tato vlastní čísla nalezneme vlastní vektory $\mathbf{v}_1$ a $\mathbf{v}_2$.

$$\left(1 - \frac{3}{2} - \frac{\sqrt{5}}{2}\right)x_1 - x_2 = 0, \left(1 - \frac{3}{2} + \frac{\sqrt{5}}{2}\right)y_1 - y_2 = 0$$

$$\mathbf{v}_1 = \left(1, -\frac{1}{2} - \frac{\sqrt{5}}{2}\right)^T, \mathbf{v}_2 = \left(1, -\frac{1}{2} + \frac{\sqrt{5}}{2}\right)^T$$

Tyto vektory jsou na sebe **navzájem kolmé**.

Samoadjungované operátory II

Tedy k symetrické matici

$$\begin{pmatrix} 1 & -1 \\ -1 & 2 \end{pmatrix}.$$

existuje ortogonální báze tvořená vlastními vektory.

Toto není náhoda.

Samoadjungované operátory II

Tedy k symetrické matici

$$\begin{pmatrix} 1 & -1 \\ -1 & 2 \end{pmatrix}.$$

existuje ortogonální báze tvořená vlastními vektory.

Toto není náhoda.

Motivace 2: Kolmá projekce

Bud' U vektorový prostor se skalárním součinem, V jeho konečně rozměrný vektorový podprostor a $P_V: U \rightarrow U$ kolmá projekce na podprostor V . Ukážeme, že platí

$$\forall \mathbf{u}, \mathbf{v} \in U : \langle P_V(\mathbf{u}), \mathbf{v} \rangle = \langle \mathbf{u}, P_V(\mathbf{v}) \rangle$$

$$\langle P_V(\mathbf{u}), \mathbf{v} \rangle = \underbrace{\langle P_V(\mathbf{u}), \mathbf{v} - P_V(\mathbf{v}) \rangle}_{\in V} + \underbrace{\langle P_V(\mathbf{u}), P_V(\mathbf{v}) \rangle}_{\in V^\perp} = \langle P_V(\mathbf{u}), P_V(\mathbf{v}) \rangle$$

Samoadjungované operátory III

$$\langle \mathbf{u}, P_V(\mathbf{v}) \rangle = \langle \underbrace{(\mathbf{u} - P_V(\mathbf{u}))}_{\in V^\perp} + \underbrace{P_V(\mathbf{u})}_{\in V}, \underbrace{P_V(\mathbf{v})}_{\in V} \rangle = \langle P_V(\mathbf{u}), P_V(\mathbf{v}) \rangle$$

Pak říkáme, že P_V je samoadjungované zobrazení.

Samoadjungované operátory III

$$\langle \mathbf{u}, P_V(\mathbf{v}) \rangle = \langle \underbrace{(\mathbf{u} - P_V(\mathbf{u}))}_{\in V^\perp} + \underbrace{P_V(\mathbf{u})}_{\in V}, \underbrace{P_V(\mathbf{v})}_{\in V} \rangle = \langle P_V(\mathbf{u}), P_V(\mathbf{v}) \rangle$$

Pak říkáme, že P_V je samoadjungované zobrazení.

Definice

Nechť $\varphi: U \rightarrow V$ je lineární zobrazení unitárních (euklidovských) prostorů. **Adjungovaným zobrazením** k φ se nazývá lineární zobrazení $\varphi^*: V \rightarrow U$ takové, že pro všechny vektory $\mathbf{u} \in U$ a $\mathbf{v} \in V$ platí

$$\langle \varphi(\mathbf{u}), \mathbf{v} \rangle_V = \langle \mathbf{u}, \varphi^*(\mathbf{v}) \rangle_U.$$

Samoadjungované operátory IV

Příklad

Bud' $\varphi: \mathbb{C}^n \rightarrow \mathbb{C}^k$ lineární zobrazení, $\varphi(\mathbf{x}) = \mathbf{A} \cdot \mathbf{x}$. Hledáme adjungované zobrazení $\varphi^*: \mathbb{C}^k \rightarrow \mathbb{C}^n$ ve tvaru $\varphi^*(\mathbf{y}) = \mathbf{B} \cdot \mathbf{y}$.

Samoadjungované operátory IV

Příklad

Bud' $\varphi: \mathbb{C}^n \rightarrow \mathbb{C}^k$ lineární zobrazení, $\varphi(\mathbf{x}) = \mathbf{A} \cdot \mathbf{x}$. Hledáme adjungované zobrazení $\varphi^*: \mathbb{C}^k \rightarrow \mathbb{C}^n$ ve tvaru $\varphi^*(\mathbf{y}) = \mathbf{B} \cdot \mathbf{y}$.

Musí platit

$$\langle \varphi(\mathbf{x}), \mathbf{y} \rangle_{\mathbb{C}^k} = \langle \mathbf{x}, \varphi^*(\mathbf{y}) \rangle_{\mathbb{C}^n}$$

$$\langle \mathbf{A} \cdot \mathbf{x}, \mathbf{y} \rangle_{\mathbb{C}^k} = \langle \mathbf{x}, \mathbf{B} \cdot \mathbf{y} \rangle_{\mathbb{C}^n}$$

$$(\mathbf{A} \cdot \mathbf{x})^T \cdot \bar{\mathbf{y}} = \mathbf{x}^T \cdot \overline{(\mathbf{B} \cdot \mathbf{y})}$$

$$\mathbf{x}^T \cdot \mathbf{A}^T \cdot \bar{\mathbf{y}} = \mathbf{x}^T \cdot \bar{\mathbf{B}} \cdot \bar{\mathbf{y}}$$

Odtud $B = \bar{\mathbf{A}}^T$ je matice adjungovaného zobrazení φ^* k φ .

Samoadjungované operátory V - Souřadnicové zobrazení

Nechť $\alpha = (\mathbf{u}_1, \dots, \mathbf{u}_n)$ je ortonormální báze v unitárním (euklidovském) prostoru V dimenze n . Pak souřadnicové zobrazení $(-)_\alpha: V \rightarrow \mathbb{C}^n$ ($(-)_\alpha: V \rightarrow \mathbb{R}^n$) je unitární (ortogonální) zobrazení, tj.,

$$\langle \mathbf{u}, \mathbf{v} \rangle_V = \langle (\mathbf{u})_\alpha, (\mathbf{v})_\alpha \rangle_{\mathbb{C}^n} \quad (\langle \mathbf{u}, \mathbf{v} \rangle_V = \langle (\mathbf{u})_\alpha, (\mathbf{v})_\alpha \rangle_{\mathbb{R}^n}).$$

Totíž, pro $\mathbf{u} = \sum_{i=1}^n c_i \mathbf{u}_i$ a $\mathbf{v} = \sum_{j=1}^n d_j \mathbf{u}_j$ máme

$$\begin{aligned} \langle \mathbf{u}, \mathbf{v} \rangle_V &= \langle \sum_{i=1}^n c_i \mathbf{u}_i, \sum_{j=1}^n d_j \mathbf{u}_j \rangle_V = \sum_{j=1}^n \sum_{i=1}^n c_i \langle \mathbf{u}_i, \mathbf{u}_j \rangle_V \bar{d}_j \\ &= \sum_{i=1}^n c_i \langle \mathbf{u}_i, \mathbf{u}_i \rangle_V \bar{d}_i = \sum_{i=1}^n c_i \bar{d}_i \\ &= (\mathbf{u})_\alpha^T \cdot \overline{(\mathbf{v})_\alpha} = \langle (\mathbf{u})_\alpha, (\mathbf{v})_\alpha \rangle_{\mathbb{C}^n}. \end{aligned}$$

Tedy i inverzní zobrazení $(-)_\alpha^{-1}: \mathbb{C}^n \rightarrow V$ ($(-)_\alpha: \mathbb{R}^n \rightarrow V$) je unitární (ortogonální) zobrazení.

Samoadjungované operátory VI

Věta

Nechť α je ortonormální báze v V , β je ortonormální báze v U , $\varphi : U \rightarrow V$ je lineární zobrazení unitárních (euklidovských) prostorů, $A = (\varphi)_{\alpha,\beta}$. Potom k φ existuje právě jedno adjungované zobrazení φ^* a matice adjungovaného zobrazení $\varphi^* : V \rightarrow U$ má tvar

$$(\varphi^*)_{\beta,\alpha} = \begin{cases} \bar{A}^T & \text{v unitárním případě,} \\ A^T & \text{v euklidovském případě.} \end{cases}$$

Obráceně, je-li $\psi : V \rightarrow U$ lineární zobrazení a $(\psi)_{\beta,\alpha} = \bar{A}^T$, pak $\psi = \varphi^*$.

Samoadjungované operátory VII

Definice

Lineární operátor $\varphi : U \rightarrow U$ na unitárním (euklidovském) prostoru U se nazývá **samoadjungované zobrazení**, jestliže pro všechny vektory $\mathbf{u}, \mathbf{v} \in U$ platí

$$\langle \varphi(\mathbf{u}), \mathbf{v} \rangle_U = \langle \mathbf{u}, \varphi(\mathbf{v}) \rangle_U$$

tj. pokud $\varphi^* = \varphi$.

Věta

Operátor $\varphi : U \rightarrow U$ na unitárním (euklidovském) prostoru U je samoadjungovaný právě tehdy, když pro jeho matici v ortonormální bázi α platí

$$(\varphi)_{\alpha, \alpha} = \mathbf{A} = \begin{cases} \overline{\mathbf{A}}^T & \text{v unitárním případě,} \\ \mathbf{A}^T & \text{v euklidovském případě.} \end{cases}$$

Samoadjungované operátory VIII

Maticím $\mathbf{A}$, které splňují podmínku $\mathbf{A} = \overline{\mathbf{A}}^T$ se nazývají *hermitovské*. Dále budeme značit $\mathbf{A}^* = \overline{\mathbf{A}}^T$.

Samoadjungované operátory VIII

Maticím $\mathbf{A}$, které splňují podmínku $\mathbf{A} = \overline{\mathbf{A}}^T$ se nazývají *hermitovské*. Dále budeme značit $\mathbf{A}^* = \overline{\mathbf{A}}^T$.

Příkladem hermitovské matice je matice

$$\mathbf{A} = \begin{pmatrix} 1 & 1 + i & 2 + 3i \\ 1 - i & 3 & -5i \\ 2 - 3i & 5i & 0 \end{pmatrix}$$

Samoadjungované operátory VIII

Maticím $\mathbf{A}$, které splňují podmínku $\mathbf{A} = \overline{\mathbf{A}}^T$ se nazývají *hermitovské*. Dále budeme značit $\mathbf{A}^* = \overline{\mathbf{A}}^T$.

Příkladem hermitovské matice je matice

$$\mathbf{A} = \begin{pmatrix} 1 & 1 + i & 2 + 3i \\ 1 - i & 3 & -5i \\ 2 - 3i & 5i & 0 \end{pmatrix}$$

Podobně samoadjungované operátory na euklidovských prostorech (speciálně na $\mathbb{R}^n$) jsou určeny symetrickými maticemi.

Samoadjungované operátory IX

Příklad

Buď nyní U konečně rozměrný vektorový prostor se skalárním součinem, V jeho vektorový podprostor a $P_V: U \rightarrow U$ kolmá projekce na podprostor V . Nechť $\alpha = (\mathbf{u}_1, \dots, \mathbf{u}_n)$ je ortonormální báze U a $(\mathbf{u}_1, \dots, \mathbf{u}_k)$ je báze V . Pak matice kolmé projekce je

$$P_V = \begin{pmatrix} 1 & 0 & \dots & 0 & \dots & 0 & 0 \\ 0 & 1 & \ddots & 0 & \dots & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 1 & \ddots & 0 & \dots & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & \ddots & 0 & 0 \\ \vdots & \vdots & \vdots & 0 & 0 & \ddots & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & \ddots & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \end{pmatrix}.$$

$\underbrace{\hspace{10em}}_k$

Samoadjungované operátory X

Lemma

Nechť lineární operátor $\varphi : U \rightarrow U$ na unitárním (euklidovském) prostoru U je samoadjungovaný s invariantním podprostorem V . Pak $V^\perp$ je rovněž invariantní.

Samoadjungované operátory X

Lemma

Nechť lineární operátor $\varphi : U \rightarrow U$ na unitárním (euklidovském) prostoru U je samoadjungovaný s invariantním podprostorem V . Pak $V^\perp$ je rovněž invariantní.

Věta

Nechť $\varphi : U \rightarrow U$ je samoadjungovaný operátor na unitárním (euklidovském) prostoru U . Pak platí:

- 1. Vlastní čísla zobrazení φ jsou reálná.*
- 2. Vlastní vektory příslušné k různým vlastním číslům jsou navzájem kolmé.*

Samoadjungované operátory XI

Věta

O spektrálním rozkladu. *Pro každý samoadjungovaný operátor $\varphi : U \rightarrow U$ na unitárním (euklidovském) prostoru U existuje ortonormální báze α prostoru U tvořená vlastními vektory, v níž má φ diagonální matici s reálnými vlastními čísly na diagonále.*

Samoadjungované operátory XI

Věta

O spektrálním rozkladu. Pro každý samoadjungovaný operátor $\varphi : U \rightarrow U$ na unitárním (euklidovském) prostoru U existuje ortonormální báze α prostoru U tvořená vlastními vektory, v níž má φ diagonální matici s reálnými vlastními čísly na diagonále.

Důsledek

Bud' $\varphi : U \rightarrow U$ lineární operátor na unitárním (euklidovském) prostoru U . Pak φ je samoadjungovaný operátor právě tehdy, když

$$\varphi = \lambda_1 P_1 + \lambda_2 P_2 + \cdots + \lambda_k P_k,$$

$\lambda_1, \dots, \lambda_k$ jsou všechna navzájem různá vlastní čísla operátoru φ a $P_1, \dots, P_k$ jsou kolmé projekce do navzájem kolmých vlastních podprostorů $\text{Ker}(\varphi - \lambda_i \text{id}_U)$, $i = 1, \dots, k$.

Samoadjungované operátory XII

Důsledek

Pro každou reálnou symetrickou matici $\mathbf{A}$ existuje ortogonální matice $\mathbf{P}$ tak, že matice

$$\mathbf{P}^T \mathbf{A} \mathbf{P} = \mathbf{P}^{-1} \mathbf{A} \mathbf{P}$$

je diagonální.

Samoadjungované operátory XII

Důsledek

Pro každou reálnou symetrickou matici $\mathbf{A}$ existuje ortogonální matice $\mathbf{P}$ tak, že matice

$$\mathbf{P}^T \mathbf{A} \mathbf{P} = \mathbf{P}^{-1} \mathbf{A} \mathbf{P}$$

je diagonální.

Důsledek

Každá kvadratická forma na euklidovském prostoru U dimenze n má ve vhodné ortonormální bázi analytický tvar

$$f(x) = \sum_{i=1}^n \lambda_i x_i^2.$$

Singulární rozklad matice I

Příklad

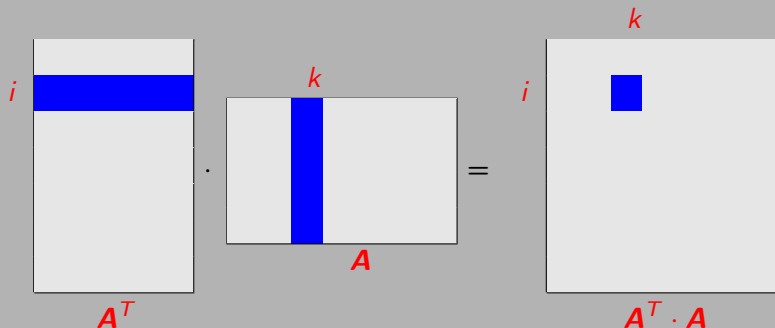
Je-li $\mathbf{A}$ reálná matice typu $m \times n$, pak matice

$$\mathbf{A}^T \mathbf{A}$$

je reálná symetrická matice typu $n \times n$.

Snadno pak ověříme následující rovnost

$$(\mathbf{A}^T \cdot \mathbf{A})^T = \mathbf{A}^T \cdot (\mathbf{A}^T)^T = \mathbf{A}^T \cdot \mathbf{A}.$$

Singulární rozklad matice II

Příklad

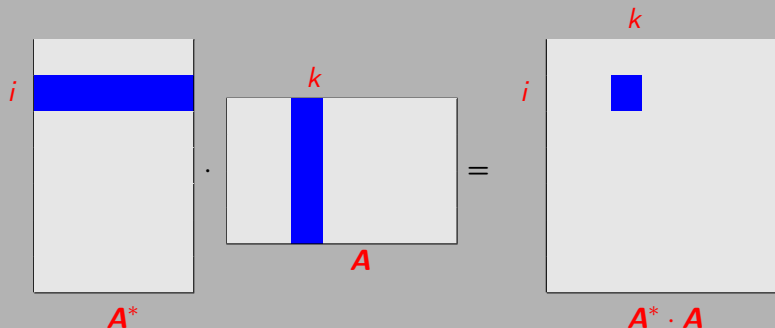
Je-li $\mathbf{A}$ komplexní matice typu $m \times n$, pak matice

$$\mathbf{A}^* \mathbf{A}$$

je komplexní hermitovská matice typu $n \times n$.

Snadno pak ověříme následující rovnost

$$(\mathbf{A}^* \cdot \mathbf{A})^* = \mathbf{A}^* \cdot (\mathbf{A}^*)^* = \mathbf{A}^* \cdot \mathbf{A}.$$

Singulární rozklad matice III

Lemma

Nechť $\varphi: U \rightarrow V$ je lineární zobrazení mezi prostory se skalárním součinem. Pak $\varphi^* \circ \varphi: U \rightarrow U$ (a $\varphi \circ \varphi^*: V \rightarrow V$) jsou samoadjungované, pozitivně semidefinitní, tj.

$$\forall \mathbf{u} \in U : \langle (\varphi^* \circ \varphi)(\mathbf{u}), \mathbf{u} \rangle \geq 0.$$

Speciálně, všechna vlastní čísla jsou nezáporná a platí

$$\text{Ker}(\varphi^* \circ \varphi) = \text{Ker}(\varphi).$$

Singulární rozklad matice IV

Věta

Nechť $\mathbf{A} \in \text{Mat}_{k \times n}$, kde $\mathbb{K} = \mathbb{R}$ nebo $\mathbb{K} = \mathbb{C}$. Pak existují unitární (případně ortogonální nad $\mathbb{R}$) matice $\mathbf{P}$ typu $k \times k$ a $\mathbf{Q}$ typu $n \times n$ takové, že

$$\mathbf{A} = \mathbf{P} \cdot \mathbf{S} \cdot \mathbf{Q}^*,$$

kde

$$\mathbf{S} = \begin{pmatrix} \overbrace{\begin{matrix} s_1 & 0 & \dots & 0 \\ 0 & s_2 & \dots & 0 \\ 0 & 0 & \ddots & 0 \\ 0 & 0 & \dots & s_r \end{matrix}}^n & \begin{matrix} 0 & \dots & 0 \\ 0 & \vdots & 0 \\ 0 & \vdots & 0 \\ 0 & \dots & 0 \end{matrix} \\ \hline \underbrace{\begin{matrix} 0 & 0 & \dots & 0 \\ 0 & 0 & \vdots & 0 \\ 0 & 0 & \dots & 0 \end{matrix}}_r & \underbrace{\begin{matrix} 0 & \dots & 0 \\ 0 & \vdots & 0 \\ 0 & \dots & 0 \end{matrix}}_{n-r} \end{pmatrix}$$

a čísla $s_1, s_2, \dots, s_r$ jsou druhé odmocniny kladných vlastních čísel hermitovské matice $\mathbf{A}^* \cdot \mathbf{A}$.

Pseudoinverzní matice I

Motivace č. 1: Buď $\varphi: \mathbb{K}^n \rightarrow \mathbb{K}^k$ lineární zobrazení, tj.
 $\varphi(\mathbf{x}) = \mathbf{A} \cdot \mathbf{x}, \mathbf{x} \in \mathbb{K}^n$. Platí

$$\begin{aligned} \mathbb{K}^n &= \text{Ker}(\varphi) \oplus \text{Ker}(\varphi)^\perp, \mathbb{K}^k = \text{Im}(\varphi) \oplus \text{Im}(\varphi)^\perp, \\ \varphi \upharpoonright \text{Ker}(\varphi)^\perp &: \text{Ker}(\varphi)^\perp \rightarrow \text{Im}(\varphi). \end{aligned}$$

Pseudoinverzní matice I

Motivace č. 1: Bud' $\varphi: \mathbb{K}^n \rightarrow \mathbb{K}^k$ lineární zobrazení, tj.
 $\varphi(\mathbf{x}) = \mathbf{A} \cdot \mathbf{x}$, $\mathbf{x} \in \mathbb{K}^n$. Platí

$$\begin{aligned} \mathbb{K}^n &= \text{Ker}(\varphi) \oplus \text{Ker}(\varphi)^\perp, \mathbb{K}^k = \text{Im}(\varphi) \oplus \text{Im}(\varphi)^\perp, \\ \varphi \upharpoonright \text{Ker}(\varphi)^\perp &: \text{Ker}(\varphi)^\perp \rightarrow \text{Im}(\varphi). \end{aligned}$$

Lineární zobrazení $\varphi \upharpoonright \text{Ker}(\varphi)^\perp$ je prosté (jeho jádro je triviální) a na $(\text{Im}(\varphi) = \text{Im}(\varphi \upharpoonright \text{Ker}(\varphi)^\perp))$ z důvodu stejné dimenze). Tedy k $\varphi \upharpoonright \text{Ker}(\varphi)^\perp$ existuje inverze.

Pseudoinverzní matice I

Motivace č. 1: Buď $\varphi: \mathbb{K}^n \rightarrow \mathbb{K}^k$ lineární zobrazení, tj.
 $\varphi(\mathbf{x}) = \mathbf{A} \cdot \mathbf{x}$, $\mathbf{x} \in \mathbb{K}^n$. Platí

$$\begin{aligned} \mathbb{K}^n &= \text{Ker}(\varphi) \oplus \text{Ker}(\varphi)^\perp, \mathbb{K}^k = \text{Im}(\varphi) \oplus \text{Im}(\varphi)^\perp, \\ \varphi \upharpoonright \text{Ker}(\varphi)^\perp &: \text{Ker}(\varphi)^\perp \rightarrow \text{Im}(\varphi). \end{aligned}$$

Lineární zobrazení $\varphi \upharpoonright \text{Ker}(\varphi)^\perp$ je prosté (jeho jádro je triviální) a na $(\text{Im}(\varphi) = \text{Im}(\varphi \upharpoonright \text{Ker}(\varphi)^\perp))$ z důvodu stejné dimenze). Tedy k $\varphi \upharpoonright \text{Ker}(\varphi)^\perp$ existuje inverze.

Má-li být $\mathbf{B}$ pseudoinverzní matice k $\mathbf{A}$, položme $\psi(\mathbf{y}) = \mathbf{B} \cdot \mathbf{y}$. Pak $\psi: \mathbb{K}^k \rightarrow \mathbb{K}^n$ a určitě by kompozice

$$\psi \circ \varphi \upharpoonright \text{Ker}(\varphi)^\perp: \text{Ker}(\varphi)^\perp \rightarrow \text{Ker}(\varphi)^\perp$$

měla být identita na $\text{Ker}(\varphi)^\perp$.

Pseudoinverzní matice II

Tedy lineární zobrazení $\psi \circ \varphi: \mathbb{K}^n \rightarrow \mathbb{K}^n$ by mělo být kolmou projekcí na podprostor $\text{Ker}(\varphi)^\perp$.

Pseudoinverzní matice II

Tedy lineární zobrazení $\psi \circ \varphi: \mathbb{K}^n \rightarrow \mathbb{K}^n$ by mělo být kolmou projekcí na podprostor $\text{Ker}(\varphi)^\perp$.

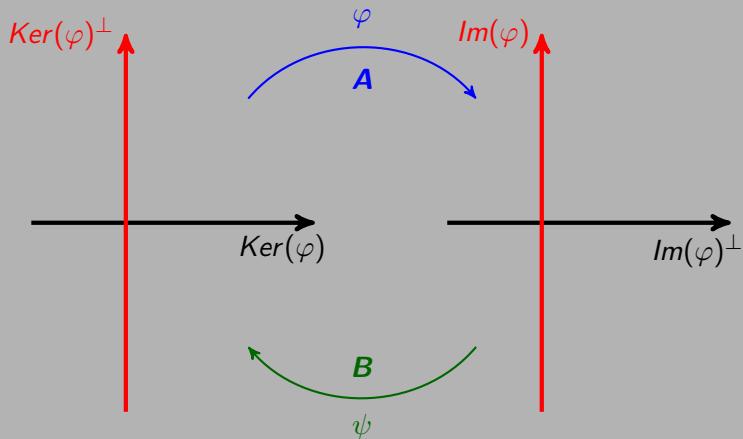
Podobně by lineární zobrazení $\varphi \circ \psi: \mathbb{K}^k \rightarrow \mathbb{K}^k$ mělo být identita na podprostoru $\text{Im}(\varphi)$, tj. kompozice

$$\varphi \upharpoonright \text{Ker}(\varphi)^\perp \circ \psi: \text{Im}(\varphi) \rightarrow \text{Im}(\varphi)$$

by měla být identita na $\text{Im}(\varphi)$.

Tedy lineární zobrazení $\varphi \circ \psi: \mathbb{K}^k \rightarrow \mathbb{K}^k$ by mělo být kolmou projekcí na podprostor $\text{Im}(\varphi)$.

Pseudoinverzní matice III

Pseudoinverzní matice IV

Motivace č. 2: Necht' $\mathbf{A}$ je matice typu $n \times n$, která je invertibilní.
Pro její singulární rozklad platí

$$\mathbf{A} = \mathbf{P} \cdot \mathbf{S} \cdot \mathbf{Q}^*,$$

$$\mathbf{S} = \begin{pmatrix} \overbrace{s_1 & 0 & \dots & 0}^n \\ 0 & s_2 & \dots & 0 \\ 0 & 0 & \ddots & 0 \\ 0 & 0 & \dots & s_n \end{pmatrix}, s_i > 0$$

Pseudoinverzní matice IV

Motivace č. 2: Necht' $\mathbf{A}$ je matice typu $n \times n$, která je invertibilní.
Pro její singulární rozklad platí

$$\mathbf{A} = \mathbf{P} \cdot \mathbf{S} \cdot \mathbf{Q}^*,$$

$$\mathbf{S} = \begin{pmatrix} \overbrace{s_1 & 0 & \dots & 0}^n \\ 0 & s_2 & \dots & 0 \\ 0 & 0 & \ddots & 0 \\ 0 & 0 & \dots & s_n \end{pmatrix}, s_i > 0$$

Pak pro inverzní matici k $\mathbf{A}$ platí:

$$\begin{aligned} \mathbf{A}^{-1} &= (\mathbf{P} \cdot \mathbf{S} \cdot \mathbf{Q}^*)^{-1} = (\mathbf{Q}^*)^{-1} \mathbf{S}^{-1} \mathbf{P}^{-1} = (\mathbf{Q}^*)^* \mathbf{S}^{-1} \mathbf{P}^* \\ &= \mathbf{Q} \cdot \begin{pmatrix} s_1^{-1} & 0 & \dots & 0 \\ 0 & s_2^{-1} & \dots & 0 \\ 0 & 0 & \ddots & 0 \\ 0 & 0 & \dots & s_n^{-1} \end{pmatrix} \cdot \mathbf{P}^*. \end{aligned}$$

Pseudoinverzní matice V

Definice

Nechť $\mathbf{A}$ je matice typu $k \times n$ se singulárním rozkladem

$$\mathbf{A} = \mathbf{P} \cdot \left(\frac{\mathbf{D}}{\mathbf{0}_{n-r,r}} \mid \frac{\mathbf{0}_{r,n-r}}{\mathbf{0}_{n-r,n-r}} \right) \cdot \mathbf{Q}^*, \mathbf{D} = \begin{pmatrix} s_1 & 0 & \dots & 0 \\ 0 & s_2 & \dots & 0 \\ 0 & 0 & \ddots & 0 \\ 0 & 0 & \dots & s_r \end{pmatrix}, s_i > 0$$

Potom se matice

$$\mathbf{A}^{(-1)} = \mathbf{Q} \cdot \left(\frac{\mathbf{D}^{-1}}{\mathbf{0}_{n-r,r}} \mid \frac{\mathbf{0}_{r,n-r}}{\mathbf{0}_{n-r,n-r}} \right) \cdot \mathbf{P}^*$$

typu $n \times k$ nazývá *pseudoinverzní matice* k matici $\mathbf{A}$.

Pseudoinverzní matice VI - Základní vlastnosti

- (1) Je-li $\mathbf{A}$ invertibilní, je $\mathbf{A}^{(-1)} = \mathbf{A}^{-1}$.
- (2) $(\mathbf{A}^{(-1)})^{(-1)} = \mathbf{A}$.
- (3) $\mathbf{A}^{(-1)} \cdot \mathbf{A}$ a $\mathbf{A} \cdot \mathbf{A}^{(-1)}$ jsou samoadjungované matice.
- (4) Bud' $\varphi: \mathbb{K}^n \rightarrow \mathbb{K}^k$ lineární zobrazení tvaru $\varphi(\mathbf{x}) = \mathbf{A} \cdot \mathbf{x}$, $\mathbf{x} \in \mathbb{K}^n$. Dále položme $\varphi^{(-1)}(\mathbf{y}) = \mathbf{A}^{(-1)} \cdot \mathbf{y}$, $\mathbf{y} \in \mathbb{K}^k$ a definujme tak lineární zobrazení $\varphi^{(-1)}: \mathbb{K}^k \rightarrow \mathbb{K}^n$. Pak kompozice $\varphi^{(-1)} \circ \varphi$ tvaru

$$(\varphi^{(-1)} \circ \varphi)(\mathbf{x}) = \mathbf{A}^{(-1)} \cdot \mathbf{A} \cdot \mathbf{x}$$

je kolmá projekce $\mathbb{K}^n$ do podprostoru $(\text{Ker}(\varphi))^\perp$ (viz Motivace 1) a kompozice $\varphi \circ \varphi^{(-1)}$ tvaru

$$(\varphi \circ \varphi^{(-1)})(\mathbf{y}) = \mathbf{A} \cdot \mathbf{A}^{(-1)} \cdot \mathbf{y}$$

je kolmá projekce $\mathbb{K}^k$ do podprostoru $\text{Im}(\varphi)$.

Pseudoinverzní matice VII - Základní vlastnosti

(5) $\mathbf{A} \cdot \mathbf{A}^{(-1)} \cdot \mathbf{A} = \mathbf{A},$

$$\mathbf{A}^{(-1)} \cdot \mathbf{A} \cdot \mathbf{A}^{(-1)} = \mathbf{A}^{(-1)}.$$

(6) Důležitá pro počítání:

$$\mathbf{A}^{(-1)} = (\mathbf{A}^* \cdot \mathbf{A})^{(-1)} \cdot \mathbf{A}^*.$$

(7) Důsledek (6) a (1): Existuje-li k matici $\mathbf{A}^* \cdot \mathbf{A}$ typu $n \times n$ inverzní matice, pak

$$\mathbf{A}^{(-1)} = (\mathbf{A}^* \cdot \mathbf{A})^{-1} \cdot \mathbf{A}^*.$$

Vlastnost (7) lze často použít při počítání, když $n \leq k$.

Pseudoinverzní matice VIII

Příklad

Spočtěte $\mathbf{A}^{(-1)}$ k matici $\mathbf{A} = \begin{pmatrix} 1 & 2 \\ 1 & 0 \\ 0 & 1 \end{pmatrix}$. Platí:

$$\mathbf{A}^* \cdot \mathbf{A} = \begin{pmatrix} 1 & 1 & 0 \\ 2 & 0 & 1 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 1 & 2 \\ 1 & 0 \\ 0 & 1 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 2 & 2 \\ 2 & 5 \end{pmatrix}, \det \mathbf{A}^* \cdot \mathbf{A} = 6.$$

$$(\mathbf{A}^* \cdot \mathbf{A})^{-1} = \begin{pmatrix} 2 & 2 \\ 2 & 5 \end{pmatrix}^{-1} = \begin{pmatrix} \frac{5}{6} & -\frac{1}{3} \\ -\frac{1}{3} & \frac{1}{3} \end{pmatrix}$$

$$\begin{aligned} \mathbf{A}^{(-1)} &= (\mathbf{A}^* \cdot \mathbf{A})^{-1} \cdot \mathbf{A}^* = \begin{pmatrix} \frac{5}{6} & -\frac{1}{3} \\ -\frac{1}{3} & \frac{1}{3} \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 1 & 1 & 0 \\ 2 & 0 & 1 \end{pmatrix} \\ &= \begin{pmatrix} \frac{1}{6} & \frac{5}{6} & -\frac{1}{3} \\ \frac{1}{3} & -\frac{1}{3} & \frac{1}{3} \end{pmatrix} \end{aligned}$$

Pseudoinverzní matice IX - Aplikace (opakování)

Nechť $\mathbf{A} \in \mathbb{R}^{m \times n}$, $\mathbf{b} \in \mathbb{R}^m$. Uvažujme soustavu lineárních rovnic

$$\mathbf{A} \cdot \mathbf{x} = \mathbf{b}$$

a označme $S = [\mathbf{s}_1(\mathbf{A}), \dots, \mathbf{s}_n(\mathbf{A})]$ lineární podprostor v $\mathbb{R}^m$ generovaný sloupci matice $\mathbf{A}$.

Pseudoinverzní matice IX - Aplikace (opakování)

Nechť $\mathbf{A} \in \mathbb{R}^{m \times n}$, $\mathbf{b} \in \mathbb{R}^m$. Uvažujme soustavu lineárních rovnic

$$\mathbf{A} \cdot \mathbf{x} = \mathbf{b}$$

a označme $S = [\mathbf{s}_1(\mathbf{A}), \dots, \mathbf{s}_n(\mathbf{A})]$ lineární podprostor v $\mathbb{R}^m$ generovaný sloupci matice $\mathbf{A}$.

Podle Frobeniova kritéria má naše soustava nějaké řešení $\mathbf{x} \in \mathbb{R}^n$ právě tehdy, když $\mathbf{b} \in S$. Složky řešení $\mathbf{x} = (x_1, \dots, x_n)^T \in \mathbb{R}^n$ jsou pak koeficienty lineární kombinace

$$x_1 \mathbf{s}_1(\mathbf{A}) + \dots + x_n \mathbf{s}_n(\mathbf{A}) = \mathbf{A} \cdot \mathbf{x} = \mathbf{b}.$$

Ale i v případě, kdy $\mathbf{b} \notin S$, tj. řešení soustavy neexistuje, se můžeme pokusit nahradit její pravou stranu $\mathbf{b}$ co nejbližším vektorem z podprostoru S . Takto získaná nová soustava už má řešení, které můžeme právem považovat za nejlepší možné přibližné řešení původní soustavy.

Pseudoinverzní matice X - Aplikace

Věta

Pro $\mathbf{x} \in \mathbf{K}^n$ funkce

$$\|\mathbf{Ax} - \mathbf{b}\|$$

nabývá svého minima v bodě

$$\mathbf{x} = \mathbf{A}^{(-1)}\mathbf{b}.$$

Body v $\mathbf{K}^n$, kde $\|\mathbf{Ax} - \mathbf{b}\|$ nabývá svého minima, tvoří afinní podprostor

$$\mathbf{A}^{(-1)}\mathbf{b} + \{\mathbf{z} \in \mathbf{K}^n \mid \mathbf{Az} = \mathbf{0}\}.$$

Pseudoinverzní matice X - Aplikace

Věta

Pro $\mathbf{x} \in \mathbf{K}^n$ funkce

$$\|\mathbf{Ax} - \mathbf{b}\|$$

nabývá svého minima v bodě

$$\mathbf{x} = \mathbf{A}^{(-1)}\mathbf{b}$$

Body v $\mathbf{K}^n$, kde $\|\mathbf{Ax} - \mathbf{b}\|$ nabývá svého minima, tvoří afinní podprostor

$$\mathbf{A}^{(-1)}\mathbf{b} + \{\mathbf{z} \in \mathbf{K}^n \mid \mathbf{Az} = \mathbf{0}\}.$$

V úlohách **lineární regrese** máme zadané hodnoty $y_1, \dots, y_m$ neznámé funkce f v bodech $x_1, \dots, x_m$ jejího definičního oboru, získané většinou měření. Funkci f chceme aproximovat lineární kombinací funkcí $f_1, \dots, f_n$, které známe, či alespoň jsou nám známé jejich hodnoty $a_{ij} = f_j(x_i)$ v bodech $x_1, \dots, x_m$.

Pseudoinverzní matice XI - Aplikace - opakování

Obvykle je m podstatně větší než n . V optimálním případě se nám může podařit sestavit funkci $f = c_1 f_1 + \dots + c_n f_n$ přímo jako lineární kombinaci funkcí f_j tak, aby f v bodech x_i nabývala předem předepsané hodnoty y_i , tj.

$$y_i = f(x_i) = \sum_{j=1}^n c_j f_j(x_i) = \sum_{j=1}^n a_{ij} c_j.$$

Pseudoinverzní matice XI - Aplikace - opakování

Obvykle je m podstatně větší než n . V optimálním případě se nám může podařit sestavit funkci $f = c_1 f_1 + \dots + c_n f_n$ přímo jako lineární kombinaci funkcí f_j tak, aby f v bodech x_i nabývala předem předepsané hodnoty y_i , tj.

$$y_i = f(x_i) = \sum_{j=1}^n c_j f_j(x_i) = \sum_{j=1}^n a_{ij} c_j.$$

Pokud označíme $\mathbf{A} = (a_{ij}) \in \mathbb{R}^{m \times n}$, $\mathbf{y} = (y_1, \dots, y_m)^T \in \mathbb{R}^m$, $\mathbf{c} = (c_1, \dots, c_n)^T \in \mathbb{R}^n$, vidíme, že vlastně hledáme řešení $\mathbf{c}$ soustavy

$$\mathbf{A} \cdot \mathbf{c} = \mathbf{y}.$$

Pseudoinverzní matice XI - Aplikace - opakování

Obvykle je m podstatně větší než n . V optimálním případě se nám může podařit sestavit funkci $f = c_1 f_1 + \dots + c_n f_n$ přímo jako lineární kombinaci funkcí f_j tak, aby f v bodech x_i nabývala předem předepsané hodnoty y_i , tj.

$$y_i = f(x_i) = \sum_{j=1}^n c_j f_j(x_i) = \sum_{j=1}^n a_{ij} c_j.$$

Pokud označíme $\mathbf{A} = (a_{ij}) \in \mathbb{R}^{m \times n}$, $\mathbf{y} = (y_1, \dots, y_m)^T \in \mathbb{R}^m$, $\mathbf{c} = (c_1, \dots, c_n)^T \in \mathbb{R}^n$, vidíme, že vlastně hledáme řešení $\mathbf{c}$ soustavy

$$\mathbf{A} \cdot \mathbf{c} = \mathbf{y}.$$

Tato soustava je v typickém případě neřešitelná.

Pseudoinverzní matice XII - Aplikace

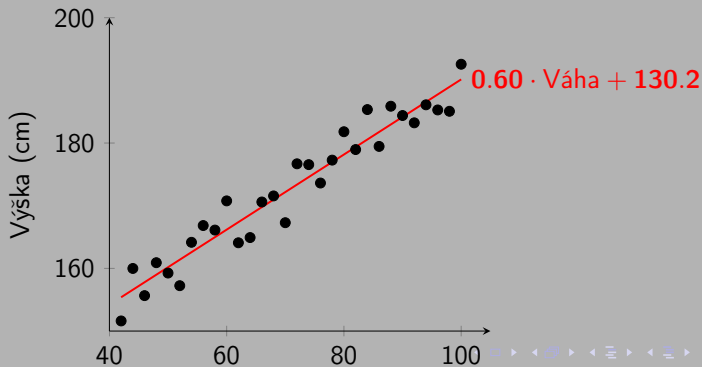
Uvažme následující úlohu: Předpokládejme, že mezi veličinami x a y je vztah

$$y = a + bx.$$

Naměříme hodnoty $(x_1, y_1), (x_2, y_2), \dots, (x_n, y_n)$ pro $x_i \neq x_j, i \neq j$. Chceme najít a a b tak, aby součet čtverců

$$(y_1 - a - bx_1)^2 + (y_2 - a - bx_2)^2 + \dots + (y_n - a - bx_n)^2$$

byl minimální.

Pseudoinverzní matice XIII - Aplikace

To vede k řešení soustavy

$$\begin{pmatrix} 1 \\ 1 \\ 1 \\ \vdots \\ 1 \end{pmatrix} \cdot a + \begin{pmatrix} x_1 \\ x_2 \\ x_3 \\ \vdots \\ x_n \end{pmatrix} \cdot b = \begin{pmatrix} y_1 \\ y_2 \\ y_3 \\ \vdots \\ y_n \end{pmatrix}, \text{ tj.}$$

$$\underbrace{\begin{pmatrix} 1 & x_1 \\ 1 & x_2 \\ 1 & x_3 \\ \vdots & \vdots \\ 1 & x_n \end{pmatrix}}_A \cdot \underbrace{\begin{pmatrix} a \\ b \end{pmatrix}}_z = \underbrace{\begin{pmatrix} y_1 \\ y_2 \\ y_3 \\ \vdots \\ y_n \end{pmatrix}}_b.$$

Pseudoinverzní matice XIV - Aplikace

Tedy $\begin{pmatrix} a \\ b \end{pmatrix}$ najdeme jako vektor (pseudořešení naší soustavy)

$$\begin{pmatrix} 1 & x_1 \\ 1 & x_2 \\ 1 & x_3 \\ \vdots & \vdots \\ 1 & x_n \end{pmatrix}^{(-1)} \cdot \begin{pmatrix} y_1 \\ y_2 \\ y_3 \\ \vdots \\ y_n \end{pmatrix}.$$

Nutně $\mathbf{A}^* \cdot \mathbf{A}$ je matice typu 2×2 , která je invertibilní. Odtud

$$\begin{pmatrix} a \\ b \end{pmatrix} = (\mathbf{A}^* \cdot \mathbf{A})^{-1} \cdot \mathbf{A}^* \cdot \begin{pmatrix} y_1 \\ y_2 \\ y_3 \\ \vdots \\ y_n \end{pmatrix}.$$

Polární rozklad matice I

Motivace: Na polární rozklad matice se můžeme dívat jako na zobecnění exponenciálního tvaru komplexního čísla.

Vezměme lineární zobrazení $\varphi: \mathbb{C} \rightarrow \mathbb{C}$, $\varphi(z) = (a + ib) \cdot z$,

$a, b \in \mathbb{R}$. Pak

$$a + ib = r \cdot (\cos \alpha + i \sin \alpha), r \geq 0.$$

Na tuto rovnost se můžeme dívat jako na vyjádření bodu z komplexní roviny v polárních souřadnicích. Odtud zřejmě název **polární rozklad**.

Polární rozklad matice I

Motivace: Na polární rozklad matice se můžeme dívat jako na zobecnění exponenciálního tvaru komplexního čísla.

Vezměme lineární zobrazení $\varphi: \mathbb{C} \rightarrow \mathbb{C}$, $\varphi(z) = (a + ib) \cdot z$,

$a, b \in \mathbb{R}$. Pak

$$a + ib = r \cdot (\cos \alpha + i \sin \alpha), r \geq 0.$$

Na tuto rovnost se můžeme dívat jako na vyjádření bodu z komplexní roviny v polárních souřadnicích. Odtud zřejmě název **polární rozklad**.

Matice typu 1×1 s prvkem $\cos \alpha + i \sin \alpha$ je vždy unitární, matice typu 1×1 s prvkem $r \in \mathbb{R}$ je samoadjungovaná, pro $r > 0$ pak pozitivně definitní. Totiž,

$$\begin{aligned}(\cos \alpha + i \sin \alpha) \cdot (\cos \alpha + i \sin \alpha)^* &= (\cos \alpha + i \sin \alpha) \cdot (\cos \alpha - i \sin \alpha) \\ &= \cos 0 - i \sin 0 = 1 \\ r^* &= r.\end{aligned}$$

Polární rozklad matice II

Věta

Věta o polárním rozkladu matice

Nechť $\mathbf{A}$ je čtvercová matice nad $\mathbb{R}$ nebo $\mathbb{C}$. Pak existuje samoadjungovaná ($\mathbf{R} = \mathbf{R}^*$) pozitivně semidefinitní ($\langle \mathbf{R}\mathbf{x}, \mathbf{x} \rangle \geq 0$)

matice $\mathbf{R}$ a unitární matice $\mathbf{U}$ tak, že $\mathbf{A} = \mathbf{R} \cdot \mathbf{U}$.

Navíc platí, že $\mathbf{R}^2 = \mathbf{A} \cdot \mathbf{A}^*$ (píšeme $\mathbf{R} = \sqrt{\mathbf{A} \cdot \mathbf{A}^*}$).

Je-li $\mathbf{A}$ invertibilní, je tento rozklad jednoznačný.

Gramův-Schmidtův OP a QR-rozklad I - opakování

Nechť $\mathbf{A}$ je invertibilní čtvercová matice nad $\mathbb{R}$ nebo $\mathbb{C}$. Tedy její sloupce $\mathbf{A} \cdot \mathbf{e}_1, \mathbf{A} \cdot \mathbf{e}_2, \dots, \mathbf{A} \cdot \mathbf{e}_n$ jsou lineárně nezávislé vektory. Víme, že pomocí Gramova-Schmidtova ortogonalizačního procesu můžeme najít ortogonální (a tedy nenulové) vektory $\mathbf{u}_1, \dots, \mathbf{u}_n$ tak, že

$$\mathbf{A} \cdot \mathbf{e}_1 = \mathbf{u}_1 = R_{11}\mathbf{u}_1$$

$$\mathbf{A} \cdot \mathbf{e}_2 = R_{12}\mathbf{u}_1 + R_{22}\mathbf{u}_2$$

$$\mathbf{A} \cdot \mathbf{e}_3 = R_{13}\mathbf{u}_1 + R_{23}\mathbf{u}_2 + R_{33}\mathbf{u}_3$$

$$\vdots = \vdots$$

$$\vdots = \vdots$$

$$\mathbf{A} \cdot \mathbf{e}_n = R_{1n}\mathbf{u}_1 + R_{2n}\mathbf{u}_2 + R_{3n}\mathbf{u}_3 + \dots + R_{nn}\mathbf{u}_n$$

Gramův-Schmidtův OP a QR-rozklad II - opakování

$$(\mathbf{A} \cdot \mathbf{e}_1, \mathbf{A} \cdot \mathbf{e}_2, \mathbf{A} \cdot \mathbf{e}_3, \dots, \mathbf{A} \cdot \mathbf{e}_n) = (\mathbf{u}_1, \mathbf{u}_2, \mathbf{u}_3, \dots, \mathbf{u}_n) \cdot \begin{pmatrix} R_{11} & R_{12} & R_{13} & \dots & R_{1n} \\ 0 & R_{22} & R_{23} & \dots & R_{2n} \\ 0 & 0 & R_{33} & \dots & R_{3n} \\ \vdots & \ddots & \ddots & \ddots & \vdots \\ 0 & 0 & 0 & \dots & R_{nn} \end{pmatrix} =$$

$$\underbrace{\left(\frac{\mathbf{u}_1}{\|\mathbf{u}_1\|}, \frac{\mathbf{u}_2}{\|\mathbf{u}_2\|}, \frac{\mathbf{u}_3}{\|\mathbf{u}_3\|}, \dots, \frac{\mathbf{u}_n}{\|\mathbf{u}_n\|} \right)}_Q \begin{pmatrix} (\|\mathbf{u}_1\| R_{11}) & (\|\mathbf{u}_2\| R_{12}) & (\|\mathbf{u}_3\| R_{13}) & \dots & (\|\mathbf{u}_n\| R_{1n}) \\ 0 & \|\mathbf{u}_2\| R_{22} & (\|\mathbf{u}_3\| R_{23}) & \dots & (\|\mathbf{u}_n\| R_{2n}) \\ 0 & 0 & (\|\mathbf{u}_2\| R_{33}) & \dots & (\|\mathbf{u}_n\| R_{3n}) \\ \vdots & \ddots & \ddots & \ddots & \vdots \\ 0 & 0 & 0 & \dots & (\|\mathbf{u}_n\| R_{nn}) \end{pmatrix}$$

$\mathbf{A} = \mathbf{Q} \cdot \mathbf{R}$, $\mathbf{Q}$ unitární nebo ortogonální matice, $\mathbf{R}$ horní trojúhelníková matice.

Gramův-Schmidtův OP a QR-rozklad III - opakování

Aplikace QR-rozkladu:

Platí

$$\mathbf{A} \cdot \mathbf{x} = \mathbf{b} \Leftrightarrow \mathbf{Q} \cdot \mathbf{R} \cdot \mathbf{x} = \mathbf{b} \Leftrightarrow \mathbf{R} \cdot \mathbf{x} = \mathbf{Q}^* \cdot \mathbf{b}.$$

Poslední rovnice lze snadno spočítat bez použití Gaussovy eliminace, protože $\mathbf{R}$ je horní trojúhelníková matice.